

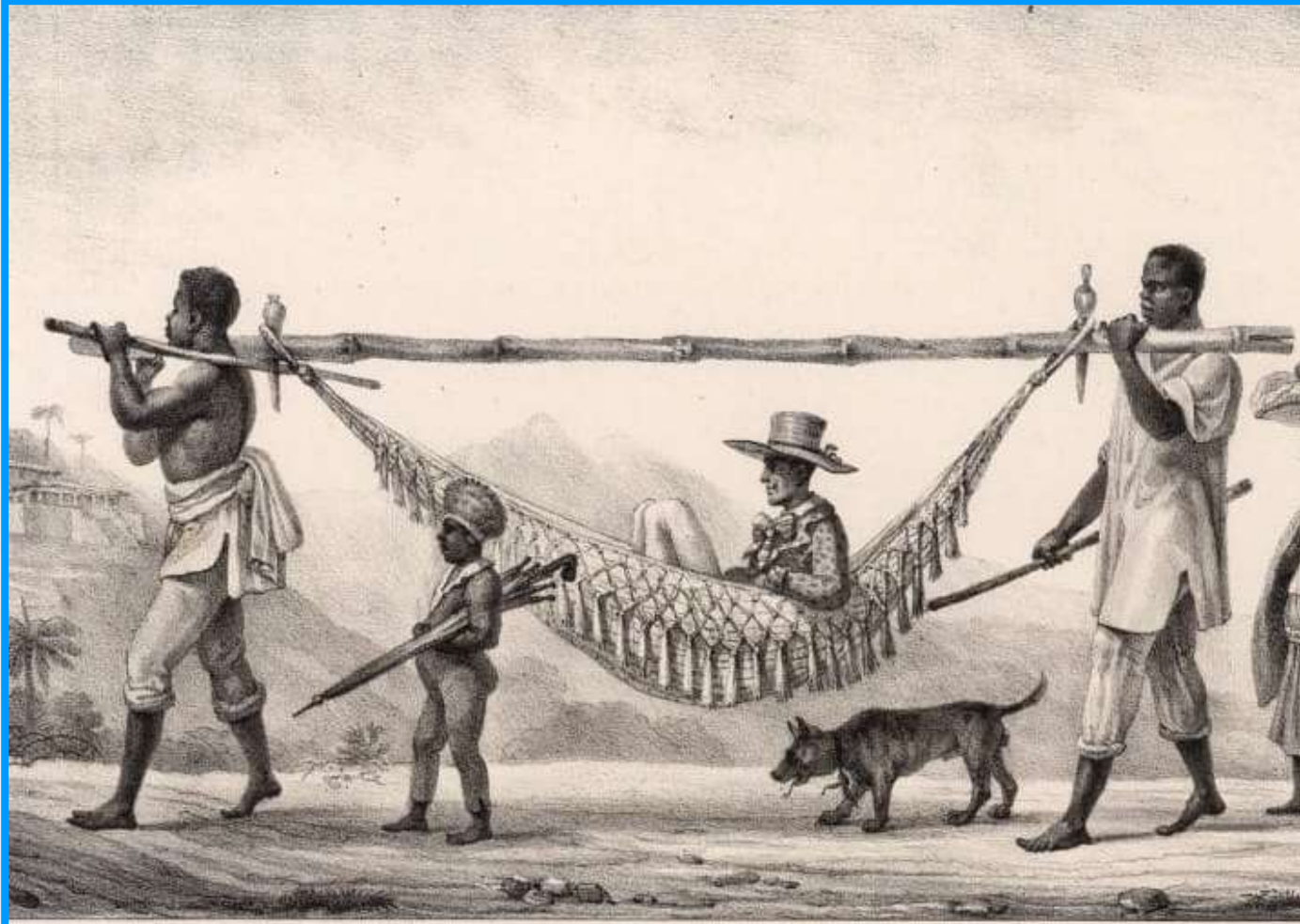

1. Zmiany na mapie politycznej

2. Wpływ kolonializmu i dekolonizacji na współczesny obraz świata

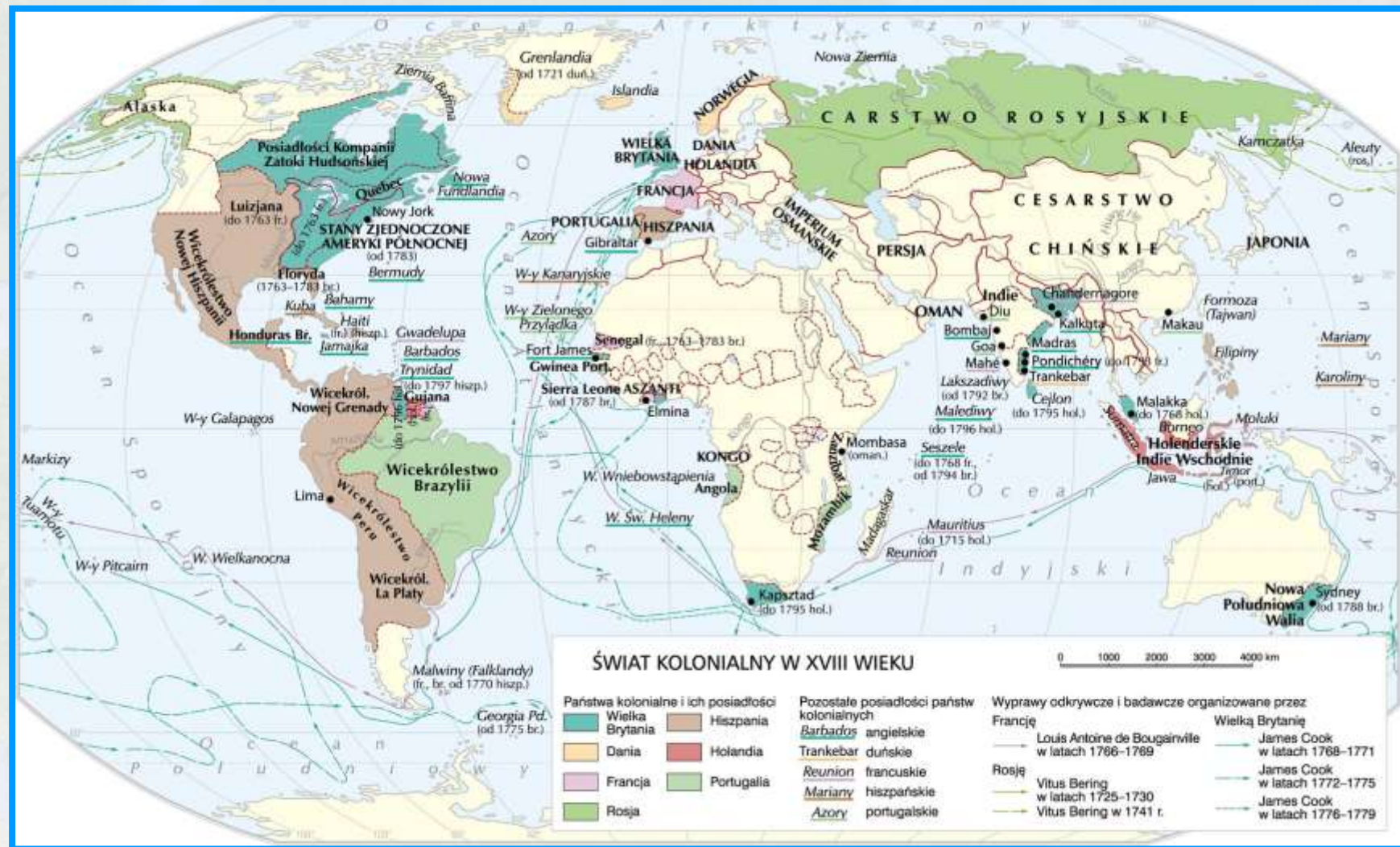
Kolonializm

- **Kolonializm** – zjawisko już historyczne, które polegało na opanowaniu i utrzymaniu kontroli polityczno-gospodarczej przez jedne kraje nad innymi w celu ich eksploatacji.
- Był on jednym z etapów prowadzących do nastania dominacji politycznej przez najbardziej rozwinięte gospodarczo ośrodki cywilizacji euroatlantyckiej na obszary biednych, gospodarczych peryferii świata.

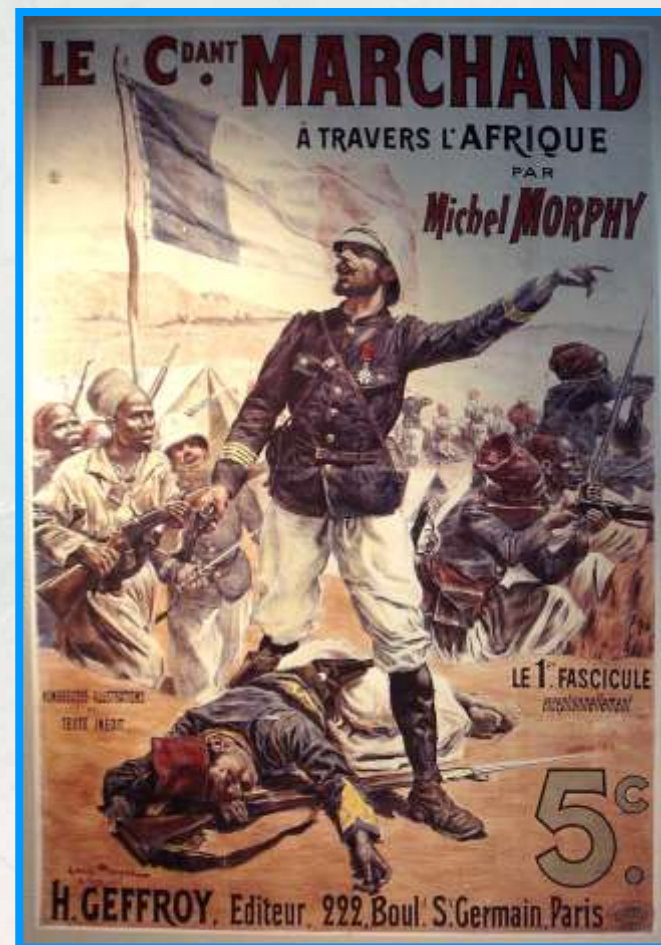
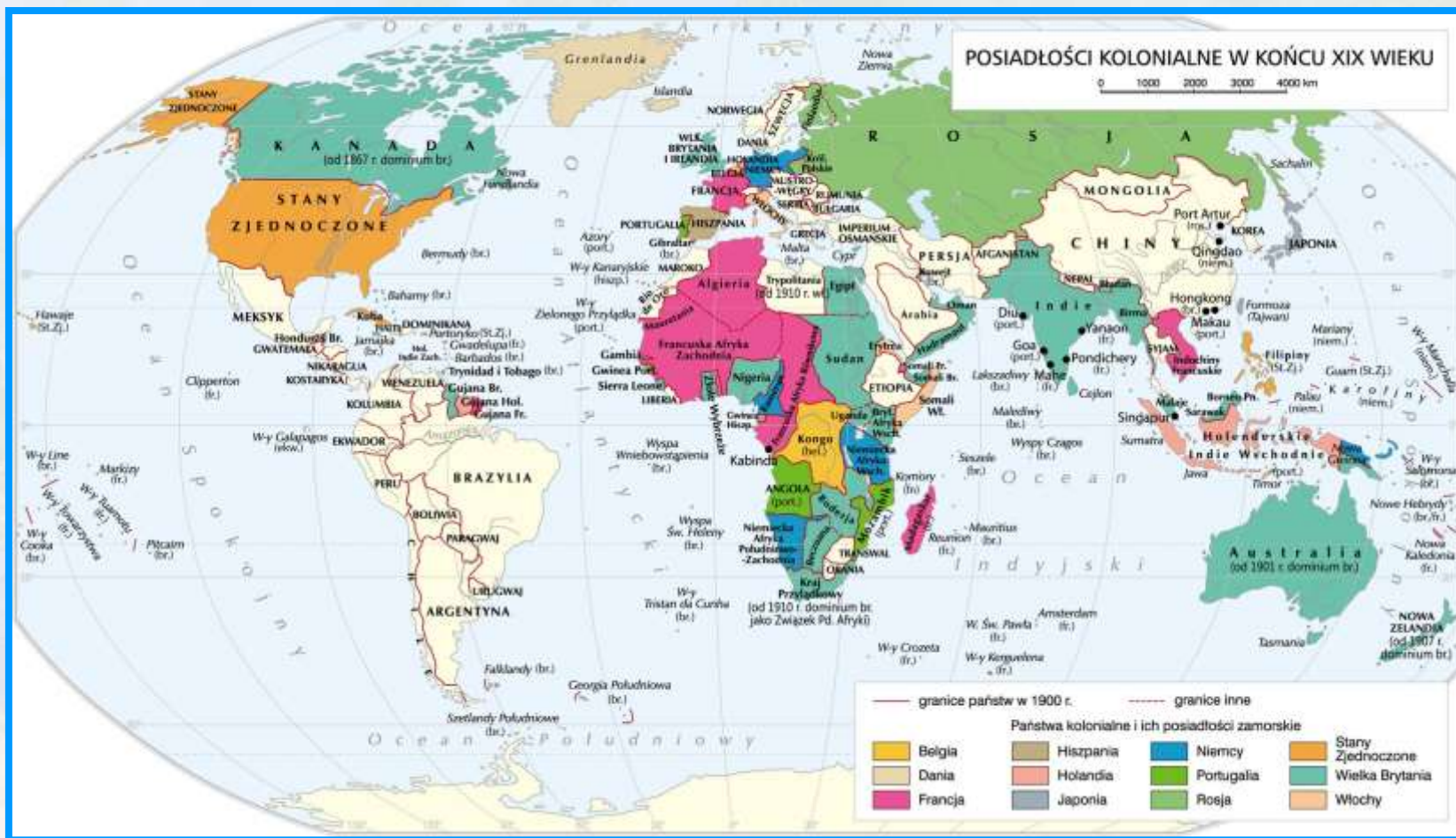
Początki kolonializmu

- Kolonializm zapoczątkowany został wielkimi odkryciami geograficznymi żeglarzy portugalskich i hiszpańskich na przełomie XV i XVI wieku.
- Dzięki temu Portugalia i Hiszpania na początku stały się największymi potęgami kolonialnymi w XVI wieku.
- W późniejszych okresach kolejne także i inne państwa włączyły się do rywalizacji kolonialnej, tj. Francja, Wielka Brytania, Holandia, Włochy, Belgia, Rosja i Niemcy.

Dekolonizacja

- **Dekolonizacja** – proces wyzwiania się krajów (narodów) spod zależności kolonialnej oraz powstawania niepodległych krajów na obszarach dawnych terytoriów zależnych.
- Proces ten został zapoczątkowany powstaniem Stanów Zjednoczonych w 1776 r. (była kolonia Wielkiej Brytanii).
 - Nieco później nastąpił proces dekolonizacji Ameryki Południowej (na początku XIX wieku).
 - Niestety zdecydowana większość krajów Afryki uzyskała niepodległość dopiero w latach 60. XX wieku i później.

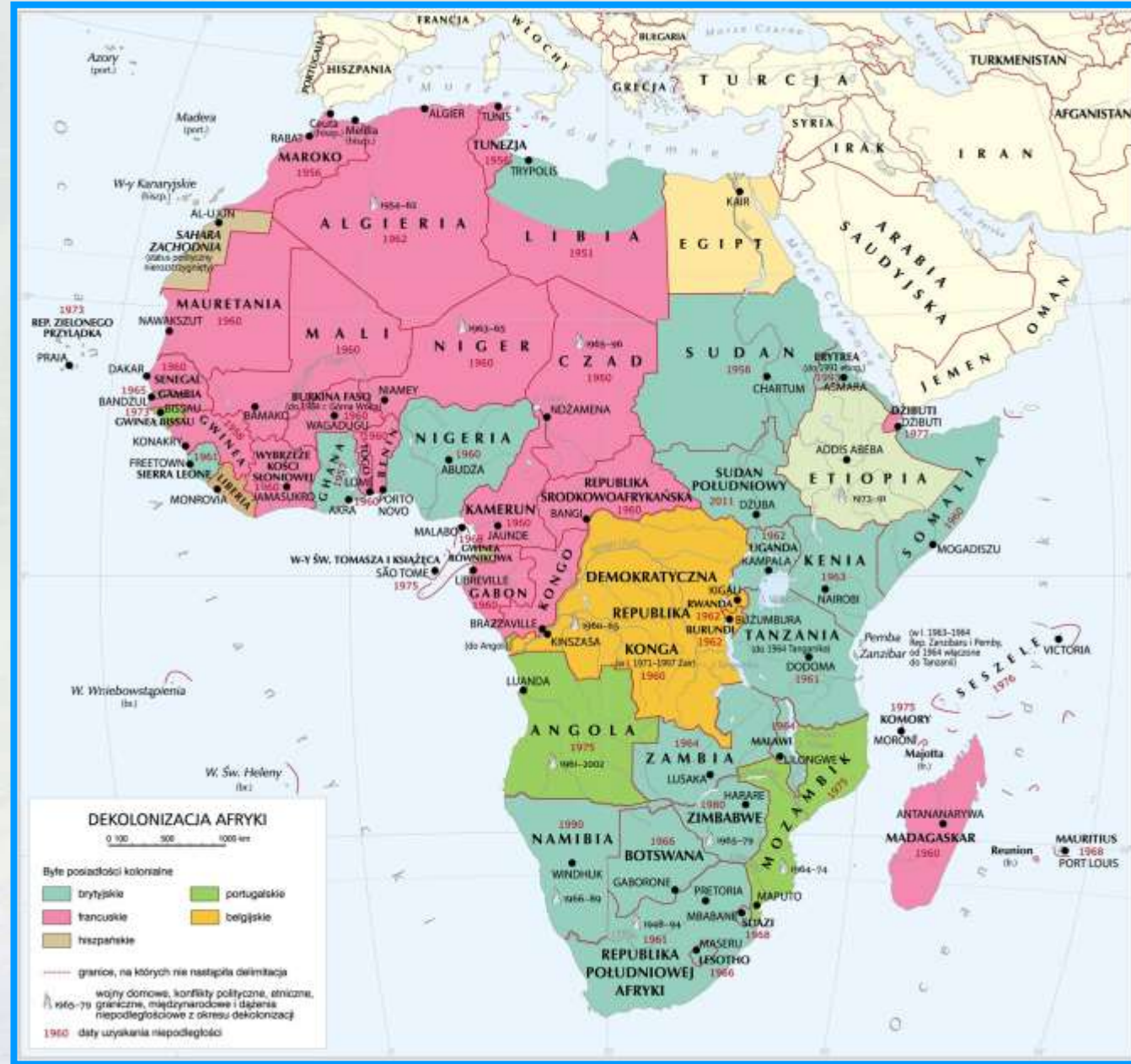
W dążeniu do suwerenności - dekolonizacja

- Gruntowne zmiany na mapie politycznej świata przyniosła **dekolonizacja**.
- Głównymi przesłankami dekolonizacji były:
 - coraz większe koszty polityczne i ekonomiczne utrzymania i kontroli kolonii,
 - duże wydatki ponoszone w czasie wojen światowych oraz innych konfliktów (zmniejszenie roli niektórych krajów),
 - zmniejszające się przyzwolenie dla utrzymywania represyjnego systemu w państwach kolonizujących oraz pozostałych państwach (głównie USA),
 - dążenia narodów Afryki do samostanowienia (ruchy niepodległościowe i panafrykańskie),
 - udział żołnierzy pochodzących z Afryki w II Wojnie Światowej,
 - zwiększenie się świadomości narodowej w związku z polepszaniem się oświaty i nawiązywania kontaktów z innymi.

Dekolonizacja Afryki

- Pierwszym państwem, które uzyskało niepodległość, była Liberia w 1847 r.
- Przed II wojną światową w Afryce były tylko 4 państwa niepodległe:
 - Etiopia, Liberia, RPA (Związek Południowej Afryki) i Egipt.
- Po II wojnie światowej doszło do gwałtownych ruchów narodowo-wyzwoleńczych,
 - W 1960 r. niepodległość uzyskało 17 krajów, a rok ten nazwano **“rokiem niepodległości Afryki”** lub **“Rokiem Czarnej Afryki”**:
 - w latach 1961-1965 wolność wywalczyło dalszych 10 krajów,
 - w 1993 r. uzyskała niezależność Erytrea,
 - w 2011 r. powstał przez secesję Sudan PD.
 - W 1965 r. w Afryce były już 36 kraje niepodległe, obecnie jest ich 53.
- W specyficznej sytuacji znajduje się Sahara Zachodnia uznawana przez ONZ i 80 państw za kraj niepodległy, w rzeczywistości zaś okupowana przez Maroko.

Wpływ dekolonizacji Afryki na rozwój społeczno-gospodarczy

- Powstałe od lat 60. XX wieku państwa cechowały się terytorium i granicami, które były wyznaczone wcześniej przez państwa kolonialne.
- I tak do dziś większość państw w Afryce posiada znaczny odsetek granic wyznaczonych sztucznie – w postaci długich odcinków linii prostych (nie nawiązywały one do uwarunkowań przyrodniczych oraz społeczno-kulturowych).
- Obecnie Afryka jest miejscem, w którym obserwujemy liczne konflikty o podłożu etnicznym (liczne są spory plemienne nie czujące przynależności państwowej).
- Państwa te, do dnia dzisiejszego, często nie są w stanie sprawnie zarządzać swoim terytorium.
- Dalej, mimo że są już niepodległe, ich społeczeństwa są słabo rozwinięte i nie mogą liczyć na “dobrą przyszłość”.
- Obecnie ich gospodarki nie są w stanie rywalizować na arenie międzynarodowej z bogatymi państwami.
- Co więcej wiele krajów do których należały wcześniej te kraje dalej próbuje wywierać wpływ, który dalej często dla tych krajów nie jest korzystny (wpływ światowych korporacji).

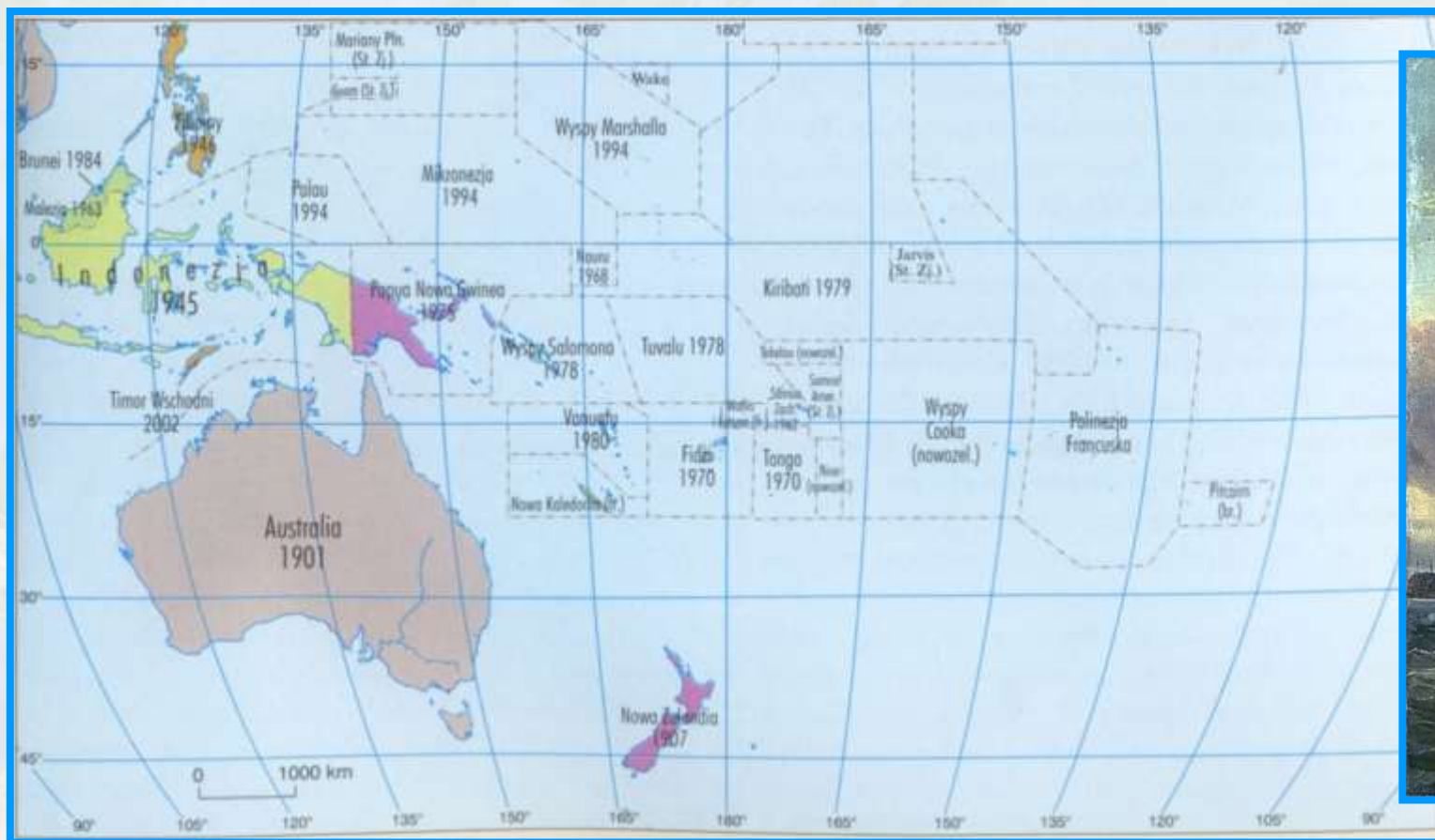
Dekolonizacja Azji

- Dekolonizacja Azji zakończyła się właściwie wraz z oddaniem Chinom dwóch terytoriów zależnych:
 - Hongkongu – w 1997 r. i Makau – w 1999 r.
 - Ważne było ogłoszenie niepodległości Timoru Wschodniego w 2002 r., który należał do Indonezji.
 - Status kolonii mają jedynie niewielkie wyspy Czagos należące do Wielkiej Brytanii.
 - Spornym obszarem jest Tajwan,
 - ogłosił on niepodległość uznaną przez wiele krajów, w tym USA, ale Chiny nadal traktują go jako swoją prowincję.
 - Spór o Wyspy Kurylskie toczy się między Japonią i Rosją.
 - Wyspy te zostały zagarnięte przez ZSRR w czasie II wojny światowej, jednak Japonia nigdy nie uznała tego faktu.

Dekolonizacja Australii, Nowej Zelandii i Oceanii

- **Australia i Nowa Zelandia są członkami Brytyjskiej Wspólnoty Narodów.**
- **Niepodległość uzyskały jako dominia angielskie: Australia w 1901 r. oraz Nowa Zelandia w 1907 r.**
- **W Oceanii pierwszym niepodległym krajem rządzonym od 1962 r. przez miejscową ludność było Samoa Zachodnie.**
 - **Jako ostatnie niepodległość uzyskało Palau – od 1994 r.**

Dekolonizacja Ameryki Północnej i Ameryki Środkowej

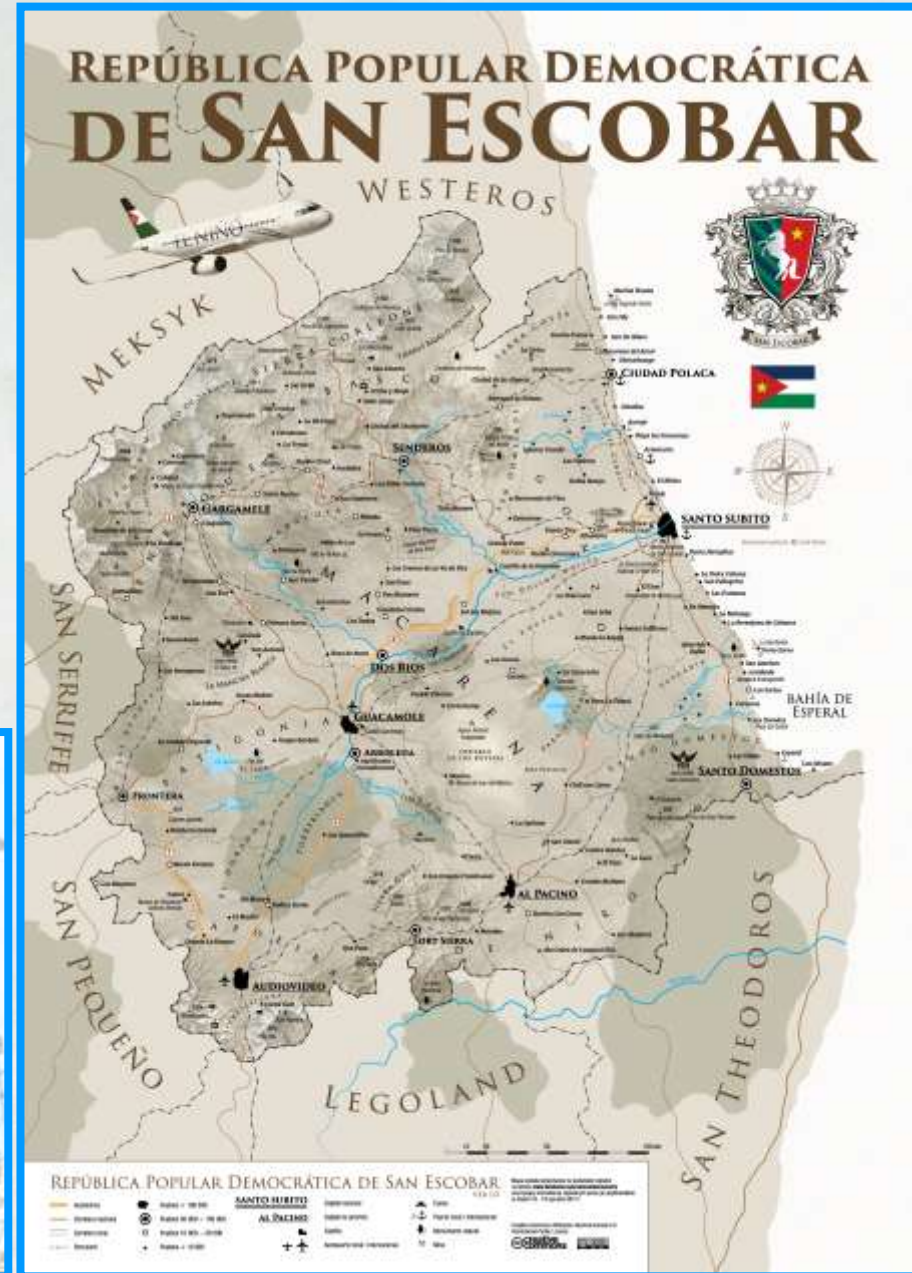
- W Ameryce Północnej pierwszą kolonią, która uzyskała niepodległość, były Stany Zjednoczone; stało się to w 1783 r. (samo ogłoszenie niepodległości nastąpiło 1776 roku, zaś w 1783 r. nastąpiło uznanie przez Anglię tego faktu).
- W przypadku Kanady proces ten przebiegał stopniowo:
 - od 1850 r., kiedy kraj ten otrzymał prawo do własnego rządu,
 - do 1941 r. – gdy Kanadyjczycy przestali być traktowani jako obywatele brytyjscy.
- Obecnie Kanada wraz z wieloma innymi byłymi koloniami brytyjskimi tworzy Wspólnotę Narodów.
- Obecnie terytorium zależnym pozostaje, należąca do Danii – Grenlandia (2,1 mln km²).

Grenlandia

Dekolonizacja Ameryki Środkowej

- Większość państw Ameryki Środkowej powstała w XIX wieku:
 - w latach 1823-1840 powstała **Federacja Ameryki Środkowej**, a po jej rozpadzie utworzyły się kolejno państwa:
 - Panama, Kostaryka, Nikaragua, Honduras, Gwatemala;
 - w latach 60. XX w. niepodległość otrzymały brytyjskie kolonie:
 - Jamajka, Trynidad i Tobago, Barbados, Gujana;
 - w latach 70.:
 - Surinam, Bahama, Grenada, Dominika, Saint Vincent i Saint Lucia;
 - w latach 80.:
 - Belize,
 - Antigua,
 - Saint Kitts i Nevis
(znane niegdyś – obecnie istniejące, właśnie pod nazwą Saint Kitts i Nevis, a wg niektórych, bardzo nielicznych, istniejące dalej jako “San Escobar”, co oczywiście nie jest prawdą).

Dekolonizacja Ameryki Południowej

- W Ameryce Południowej pierwszym państwem, który uzyskał niepodległość, był Paragwaj – w 1811 r.
- Obecnie jedynym większym obszarem zależnym pozostaje Gujana Francuska.

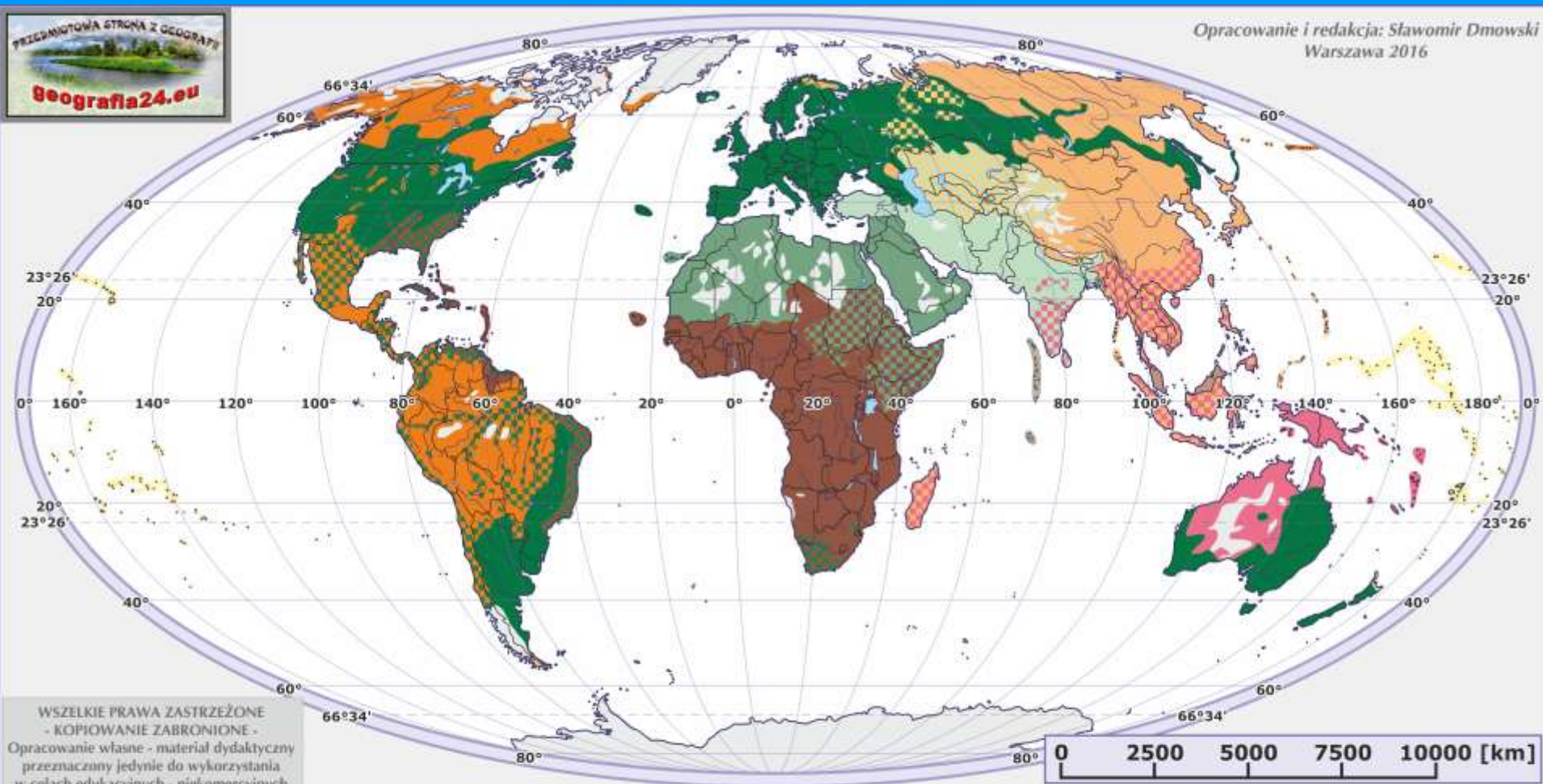
Wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność i kulturę

- Kolonializm wywarł znaczącą rolę w kształtowaniu społeczeństw byłych kolonii.
- Napływ ludności pochodzącej z krajów kolonialnych i ich znaczna przewaga militarna okazywana w brutalnych walkach przyczyniły się do zmniejszenia udziału rdzennej ludności.

Wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność i kulturę

- Inną konsekwencją wieloletniej kolonizacji było mieszanie się ludności rdzennej z napływową i powstanie mieszanych odmian człowieka, np. Metysów, Mulatów i Zambosów.

Odmiany rasy białej (europeidalnej):

- europejska
- semicko-chamicka
- indyjsko-irańska

Odmiany rasy żółtej (mongoidalnej):

- mongoloidzi amerykańscy
- mongoloidzi azjatyccy
- mongoloidzi oceanii

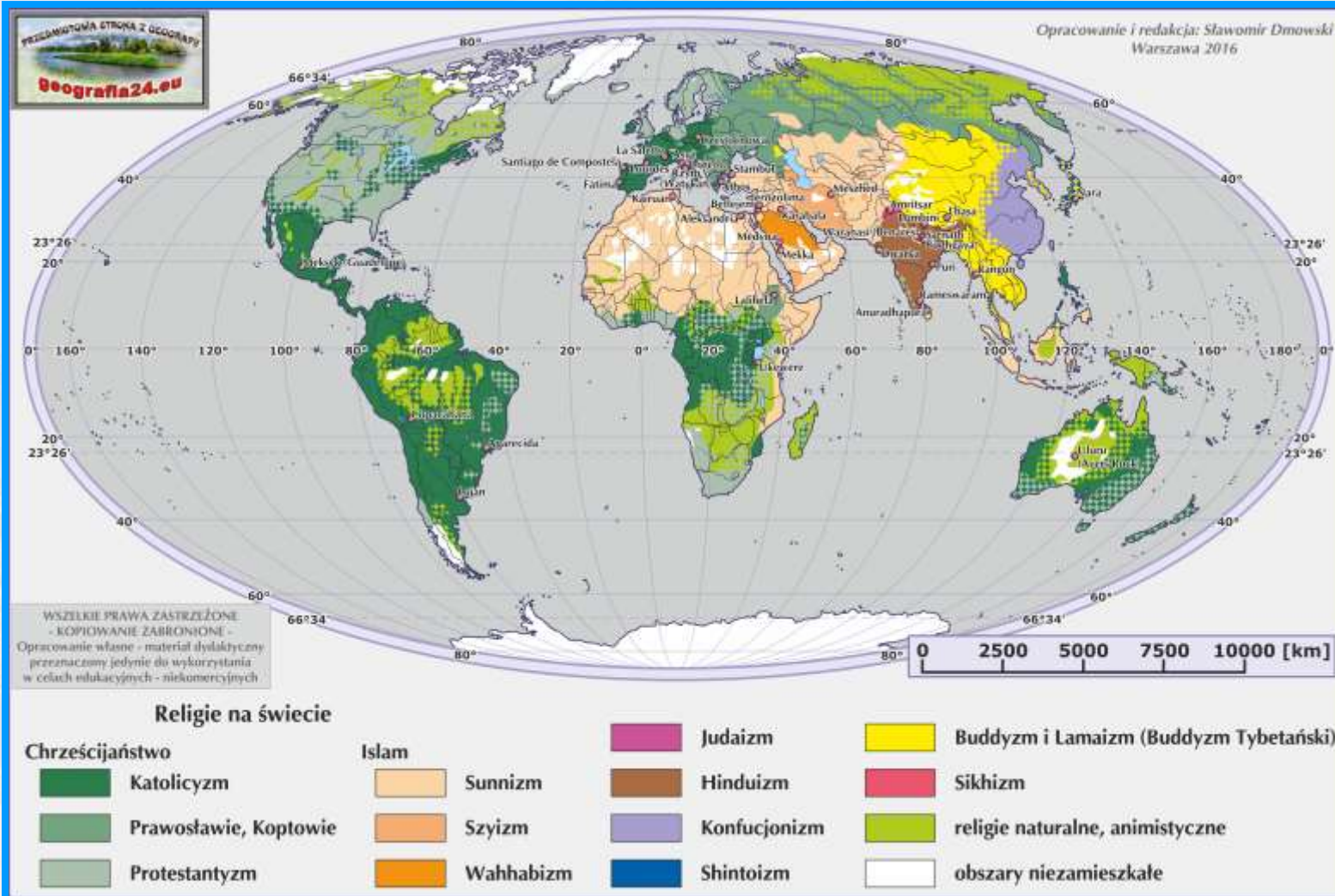
Odmiany rasy czarnej (negroidalnej):

- negroidzi właściwi
- negroidzi oceanii

■ obszar niezamieszkały

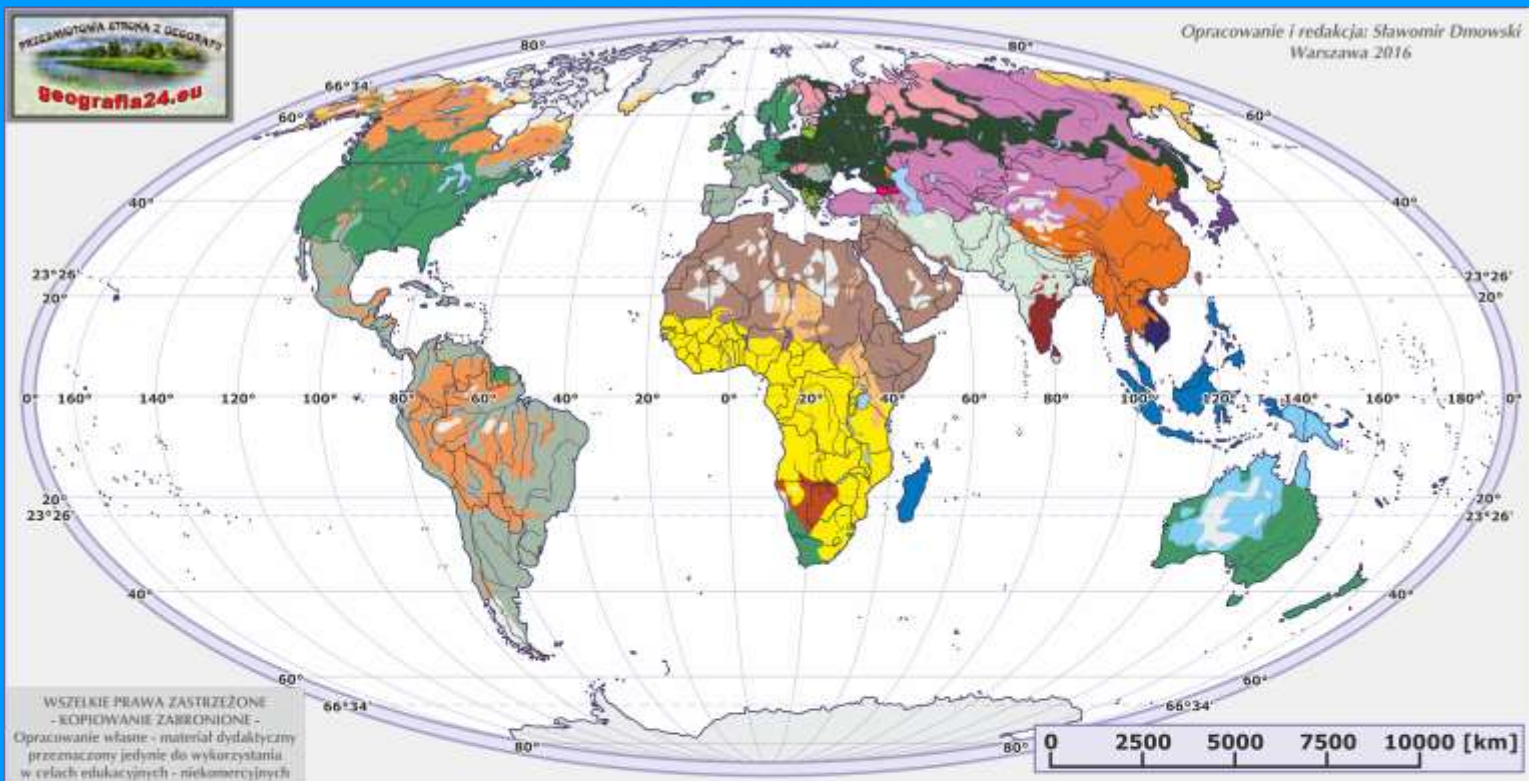
Wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność i kulturę

- Kolonializm wywarł też duży lub nawet decydujący wpływ na kulturę, religię i język mieszkańców byłych kolonii.
- W ten sposób na świecie upowszechniło się przede wszystkim **chrześcijaństwo** (katolicyzm w krajach Ameryki Łacińskiej – za sprawą kolonizatorów z Hiszpanii i Portugalii oraz protestantyzm – za sprawą wpływów angielskich w Stanach Zjednoczonych oraz w mniejszym stopniu **islam**).

Wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność i kulturę

- W zdecydowanej większości państw będących niegdyś koloniami, po uzyskaniu przez nie niepodległości, jednym z języków urzędowych stawał się język byłych kolonizatorów (czasem obok języka rdzennego).
- Z taką sytuacją obecnie mamy do czynienia w Afryce i Ameryce Łacińskiej.
- Znajomość języków obecnie może pomagać podjęciu nauki lub pracy.

Języki na świecie

Indoeuropejskie

- słowiańskie (np. polski, rosyjski, ukraiński, czeski, słowacki, słoweński i macedoński)
- germańskie (np. angielski, niemiecki, islandzki, szwedzki, norweski, duński i niderlandzki)
- romańskie (np. francuski, hiszpański, kataloński, włoski, portugalski i rumuński)
- indoirańskie (np. hindi, beludżi, urdu, perski i bengalski)
- pozostałe indoeuropejskie, w tym grupy:
 - bałtycka (np. litewski i łotewski),
 - grecka (np. grecki),
 - celtycka (np. irlandzki, bretoński, szkocki i walijski),
 - albańska (np. albański),
 - ormiańska (np. ormiański)

- chińsko-tybetańskie
- altajskie oraz:
 - japoński i koreański
- afroazjatyckie (semito-chamickie)
- nigero-kongijskie (w tym języki kordofańskie i bantu)
- nilo-saharyjskie
- khoisan
- austronezyjskie
- drawidyjskie
- uralskie
- kaukaskie i baskijski
- austroazjatyckie
- australijskie i papuaskie
- paleosyberyjskie i eskimoskie
- indiańskie
- obszary niezamieszkałe

Wpływ kolonializmu i dekolonizacji na migracje

- Nałożenie się różnych czynników, w tym lokalne konflikty (często wojny domowe), trudna sytuacja społeczno-gospodarcza i chęć życia w “lepszym miejscu” przyczyniła się do zapoczątkowania ogólnoświatowych migracji pomiędzy nowopowstałymi niepodległymi krajami a państwami do których niegdyś one należały.
- Z taką sytuacją mamy do czynienia także i dziś, szczególnie gdy poziom życia jest niski (a tak często jest).
- Wszystko to wpłynęło na skład narodowo-etniczny poszczególnych krajów:
 - we Francji występuje duży odsetek ludności arabskiej pochodzącej z Afryki Północnej,
 - w Wielkiej Brytanii obecny jest znaczny odsetek ludności pochodzącej z Indii.

Kolonializm i dekolonizacja a dysproporcje w rozwoju państw

- Kolonializm wywarł zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na rozwój poszczególnych krajów.
- Z jednej strony państwa kolonizatorskie dążyły do maksymalnej eksploatacji zasobów podbitych obszarów.
- Z drugiej jednak strony dokonały w tych krajach niektórych koniecznych inwestycji i przyniosły część ze zdobyczy cywilizacyjnych, bez których niepodległym krajom trudno byłoby obecnie funkcjonować.
- Na dzisiejszy poziom rozwoju i życia społeczeństw krajów postkolonialnych wpłynęły różnorodne czynniki, m.in.:
 - polityka kolonizatora wobec miejscowej ludności,
 - czas, w którym zaszła dekolonizacja,
 - początkowy poziom rozwoju gospodarczego.
- I tak:
 - Stany Zjednoczone, Kanada i Australia, które przez wiele lat były koloniami są obecnie bardzo dobrze rozwinięte, zaś jakość życia mieszkańców jest bardzo wysoka;
 - państwa Ameryki Łacińskiej charakteryzują się średnim poziomem rozwoju społeczno-ekonomicznego;
 - były kolonie afrykańskie należą niestety już do najbiedniejszych państw na świecie (często bez perspektyw na przyszłość).

Wybrane skutki kolonializmu i dekolonizacji – sfera: ludność i migracje

Sfera	Państwa kolonizowane	Państwa kolonizatorskie
Ludność i migracje	➤ wzrost udziału reprezentantów odmiany białej w strukturze ludności ➤ upowszechnienie się mieszanych ras człowieka ➤ w niektórych sytuacjach eksterminacja miejscowej ludności ➤ trwający przez znaczny czas handel ludźmi (niewolnictwo) ➤ zmiany w strukturze wyznaniowej (wzrost udziału wyznawców religii dominującej w kraju kolonizatorskim) ➤ zmiana struktury językowej ludności w wyniku upowszechnienia się języka używanego w państwie kolonizatorskim	➤ wzrost zróżnicowania narodowościowego i etnicznego społeczeństwa ➤ zmiany w strukturze wyznaniowej wynikające z napływu ludności z państw kolonizowanych ➤ odmłodzenie struktury wieku wskutek napływu dużej liczby młodych ludzi z kolonii

Wybrane skutki kolonializmu i dekolonizacji – sfera: kultura materialna i duchowa

Sfera	Państwa kolonizowane	Państwa kolonizatorskie
Kultura materialna i duchowa	➤ w wielu przypadkach częściowe niszczenie rdzennej kultury lub wypieranie jej przejawów z życia publicznego ➤ wzbogacenie miejscowej kultury wpływami kultury europejskiej ➤ często narzucanie wzorców życia typowych dla krajów kolonizatorskich ➤ często wprowadzenie języka pisanego	➤ wzbogacenie lokalnej kultury państw kolonizatorskich wpływami kultury ludności zamieszkującej kolonie

Wybrane skutki kolonializmu i dekolonizacji – sfera: gospodarka i infrastruktura

Sfera	Państwa kolonizowane	Państwa kolonizatorskie
Gospodarka i infrastruktura	➤ polepszenie stanu poziomu infrastruktury ➤ rozwój niektórych działów gospodarki, np. rolnictwa i przemysłu wydobywczego ➤ intensywna, zwykle wręcz rabunkowa, eksploatacja surowców naturalnych ➤ rozwój części usług ➤ zwiększenie obrotów w handlu zagranicznym przekładające się czasem na wzrost poziomu życia ludności ➤ czasem załamanie się gospodarki po uzyskaniu niepodległości i utracie środków finansowych z kraju metropolitalnego	➤ dostęp do cennych surowców mineralnych ➤ możliwość pozyskania produktów rolnictwa, tj. kawa, owoce tropikalne i przyprawy ➤ uzupełnienie luk na rynku pracy przez ludność napływającą z byłych kolonii (najczęściej niżej kwalifikowaną) ➤ utrzymanie układów gospodarczych pozwalających na uzyskiwanie dochodów z dawnych kolonii ➤ zwiększanie popularności wyjazdów turystycznych do byłych kolonii ze względu na możliwość porozumiewania się w rodzimym języku

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -